

Mariusz Sołtysik

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO WE WROCŁAWIU

SEGMENTACJA I OCENA OFERTY TURYSTYCZNO- -REKREACYJNEJ OŚRODKÓW WYPOCZYNIKU WEEKENDOWEGO STREFY PODMIEJSKIEJ WROCŁAWIA

ABSTRACT

Segmentation and evaluation of tourist and recreation offer provided
by weekend holiday resorts of Wrocław suburban zone

Alongside with the dynamic increase of Polish interest in weekend leisure tourism, one can notice a growing concentration of tourist migrations to the regions that so far have been popular as holiday destinations. What is more, one can also observe, especially among the inhabitants of large cities, the intensification of their migrations during weekends to local leisure centers and facilities which in most cases are excellently equipped in recreational devices and equipment, and which often provide high standard services. Thus, the competitiveness of typical centers of weekend leisure, already functioning or just opened, in the vicinity of large cities, including Wrocław, seems to be considerably limited in comparison to their equivalents in the cities or in holiday regions. In the article, segmentation of the offer of the selected weekend leisure centers located in the nearest vicinity of Wrocław was made. The author has also made an attempt to define the profile of tourists enjoying the services provided by those centers and assessing these centers in terms of facilities and the range of tourism services and products. In order to carry out the research, the following methods were used: local stocktaking (for defining the segmentation of the recreation offer of the selected centers) and diagnostic poll (an interview with the tourists to find out their opinions on the facilities and variety of services and products). The results of the research show, amongst others: good conditions of the analyzed centers of suburban leisure centers, justified and constructive development of their services and products, its flexibility to meet the current and potential customers' requirements – both for the inhabitants of the suburban zone and for tourists.

Key words: weekend leisure tourism, recreation center, recreation infrastructure, suburban zone, segmentation and the assessment of recreation services

Słowa kluczowe: weekendowa turystyka wypoczynkowa, ośrodek wypoczynkowy, infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, strefa podmiejska, segmentacja i ocena oferty

WPROWADZENIE

Weekendowe migracje turystyczne w celach wypoczynkowych stanowią w ostatnich latach coraz powszechniejszą formę wypoczynku Polaków. Przejawiają się one w licznych wyjazdach, zarówno długoterminowych, jeśli przyjąć dodatkowe dni wolne od pracy, jak również krótkoterminowych – obejmujących jedynie 2, a niekiedy 3 dni weekendowe.

Obserwowane już w wielu częściach Europy i świata tzw. weekendowe szaleństwo wyjazdów poza miejsca stałego zamieszkania czy pobyt w tzw. drugich domach stały się także w Polsce istotnym elementem stylu życia. W ujęciu szerszym można uznać te

zjawiska za ważne składowe uzupełniające lub nawet tworzące współczesną kulturę czasu wolnego, wypoczynku, turystyki, rekreacji oraz rozrywki (relaksu, zabawy) Polaków. Podobnie jak w wielu innych dziedzinach życia odstawiamy jeszcze znacząco pod względem recepcji oraz kultury uczestnictwa w wypoczynku weekendowym od krajów i społeczeństw o ugruntowanych zdecydowanie wcześniej jego wzorcach. Zauważalne jest to w przystosowywaniu bazy materialnej turystyki w obszarach podmiejskich do celów wypoczynkowych i w upowszechnianiu aktywności turystycznej przez odpowiedzialne podmioty, a także podejmowaniu jej form przez odwiedzających oraz mieszkańców.

Specyfikę weekendowej turystyki wypoczynkowej można określić, wskazując kilka spójnych i charakterystycznych dla niej cech:

- odbywa się w krótkim i średnim czasie wolnym,
- nie wymaga od uczestników specjalistycznego planowania i programowania,
- w jej efekcie następuje krótkotrwała regeneracja sił witalnych,
- realizowana jest w niewielkiej odległości od stałego miejsca zamieszkania,
- wśród wyjazdów zdecydowanie dominują formy indywidualne nad grupowymi (zorganizowanymi),
- jest w niewielkim stopniu absorbująca finansowo i organizacyjnie.

Cechy te świadczą o tym, że trzeba ją traktować jako jedną z bardziej dostępnych i mało wymagających form turystyki, a jednocześnie odznaczającą się należącymi do najwyższych wymiarami walorów społecznych (finansowanie, integracja, rozrywka, poznanie itp.) oraz walorów biologicznych (intensywny odpoczynek, krótkotrwały wysiłek fizyczny, częstość występowania bodźców wypoczynkowych, izolacja psychiczna i fizyczna od środowiska pracy itp.).

Równie istotną determinantą weekendowej turystyki wypoczynkowej, podejmowanej w środowisku podmiejskim, jest zagospodarowanie turystyczne oraz przystosowanie obszaru do celów okołoturystycznych. Równorzędne znaczenie w tym względzie mają – w obecnie kształtowanej gospodarce rynkowej – zarówno jednostki publiczne i organizacje non-profit, jak też podmioty prywatne (przedsiębiorstwa).

Przekształcenia własnościowe ośrodków wypoczynkowych (położonych w najbliższym otoczeniu dużych miast Polski) oraz ich nowoczesna infrastruktura i oferta programowa spowodowały w ostatnich latach, po okresie kilkunastoletniej stagnacji w większości ośrodków, zdecydowane natężenie odwiedzin turystów miejskich. Ośrodki wędkarskie i jeździeckie, szlaki turystyczne, atrakcyjne obiekty noclegowe i gastronomiczne oraz spa i wellness to tylko niektóre z urządzeń infrastruktury wypoczynkowej stanowiących aktualnie motywy i kierunki weekendowych migracji turystycznych miesz-

kańców dużych miast do obszarów i miejscowości podmiejskich. Jednocześnie odnotowuje się w gminach podmiejskich znaczne zainteresowanie, zarówno mieszkańców miast, jak i mieszkańców miejscowości pozamiejskich, możliwościami wykorzystania nowo powstałych lub wyremontowanych i przystosowanych urządzeń sportowo-rekreacyjnych, będących w okresach weekendowych uzupełnieniem oferty wypoczynkowej miejscowości lub niejednokrotnie (jak w przypadku aquaparków) jej podstawowym produktem turystycznym.

Wskaźników występowania ośrodków wypoczynkowych i możliwości weekendowego wypoczynku w strefie podmiejskiej Wrocławia nie można zaliczyć do najwyższych, jeśli porównać je chociażby ze wskaźnikami aglomeracji Krakowa, Szczecina czy Gdańska. Tym bardziej jednak należy uznać istniejące ośrodki za niezwykle ważne w koncepcjach planistycznych zagospodarowania przestrzennego, strategiach rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i samej strukturze bazy turystycznej Dolnego Śląska.

GŁÓWNE OBSZARY KONCENTRACJI WEEKENDOWEJ TURYSTYKI WYPOCZYNKOWEJ

Migracje weekendowe mieszkańców dużych miast oraz obszarów podmiejskich odznaczają się zazwyczaj bardzo wysokim stopniem koncentracji przestrzennej i są determinowane najczęściej intensywnym występowaniem walorów wypoczynkowych i krajoznawczych, atrakcyjną infrastrukturą, ale też przyzwyczajeniami, naśladownictwem i modą. W przeciwieństwie do obszarów mających najdogodniejsze warunki do wypoczynku średniego czasu wolnego, do których zalicza się północną część Polski oraz pasma górskie i nadmorskie, obszary i miasta pasa środkowo-południowego nie dysponują w większości sprzyjającymi warunkami do krótkoterminowego wypoczynku weekendowego mieszkańców (Kowalczyk 2002, Kruczek 2008, Lijewski i wsp. 2008).

Znaczna część wyjazdów sobotnio-niedzielnich i świątecznych mieszkańców Wrocławia i okolic organizowana jest indywidualnie

w celach wypoczynkowych i krajoznawczych, a także związana jest z podejmowaniem różnych form turystyki kwalifikowanej. W większości ukierunkowane są one na znane i kulturowo uwarunkowane obszary o bogatych walorach turystycznych bądź atrakcyjną, a przynajmniej standardowo zorganizowaną sieć infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Do wiodących obszarów podmiejskich Wrocławia, będących jego tzw. wypoczynkowym zapleczem, zaliczane są (Czerwiński, Sołtysik 2009, Szponar 2009, Wyrzykowski 2004):

1. Obszar Masywu Ślęży – najwyższa część Przedgórze Sudeckiego z górami: Ślężą, Radunią i Wieżycą oraz utworzonym Ślęzańskim Parkiem Krajoobrazowym (1988) i ustanowionymi rezerwatami na szczytach Ślęży i Raduni. Rejon stanowi wyjątkowo atrakcyjny teren dla weekendowej turystyki wypoczynkowej oraz turystyki aktywnej mieszkańców najbliższych miejscowości i Wrocławia. Obecnie jest w znacznej części zagospodarowany w urzędzenia i obiekty turystyczne. W jego granicach znajdują się obiekty noclegowo-gastronomiczne, szlaki, trasy i ścieżki turystyczne, polany i biwaki oraz parkingi i wypożyczalnie sprzętu turystycznego i sportowo-rekreacyjnego.
2. Obszar Wzgórz Trzebnickich – część Wału Trzebnickiego wchodzącego w skład Niziny Wielkopolskiej i Niziny Śląskiej. Znaczący rejon wypoczynku weekendowego i turystyki świątecznej mieszkańców Wrocławia i okolic. To teren o urozmaiconej rzeźbie krajoobrazu, rozległych obszarach leśnych, a także funkcji uzdrowiskowej. Obszar jest wyposażony w bogatą sieć szlaków, tras i ścieżek turystycznych, zbiorniki wodne, lasy i parki, obiekty noclegowo-gastronomiczne i sportowo-rekreacyjne, parkingi, biwaki i wypożyczalnie sprzętu.
3. Obszar Doliny Baryczy – geograficznie pokrywa się z Kotliną Milicką i Kotliną Żmigrodzką. Urozmaicony krajoobrazowo obszar z wielkimi kompleksami leśnymi oraz wielością akwenów (głównie stawów rybnych).

Ważnymi terenami wypoczynkowymi i przyrodniczymi rejonu są: rezerwat „Stawy Milickie” oraz Park Krajoobrazowy „Dolina Baryczy”. Znajdują się tu wytyczone i oznakowane szlaki i trasy piesze, rowerowe oraz ścieżki dydaktyczne, a także bogata sieć obiektów i urządzeń noclegowo-gastronomicznych, a zwłaszcza gospodarstw agroturystycznych.

4. Obszar zbiornika Mietkowskiego – obejmuje największy zbiornik wodny na Dolnym Śląsku – Jezioro Mietkowskie. Jest atrakcyjnym akwenem przystosowanym do celów turystyki wypoczynkowej, przyrodniczej i aktywnej oraz sportów wodnych. W jego granicach znajdują się liczne łowiska wędkarskie, plaże, przystanie oraz wypożyczalnie sprzętu wodnego. Jest także siedliskiem unikatowych gatunków ptaków (obserwacja ptactwa wodnego). Wytyczone trasy i szlaki turystyczne oraz ścieżki dydaktyczne umożliwiają podejmowanie spacerów, wycieczek oraz wędrówek pieszych i rowerowych.
5. Obszar doliny Odry – wchodzi w skład Niziny Śląskiej, Wału Trzebnickiego i Obniżenia Milicko-Głogowskiego. Odnacza się wysokimi walorami przyrodniczymi, wypoczynkowymi, kulturowymi i wodnymi. Potencjał turystyczny doliny Odry stanowią liczne rezerваты przyrody, projektowane parki krajoobrazowe, walory kulturowe miast oraz możliwości turystycznej żeglugi pasażerskiej, wodnych form turystyki i sportu czy sieci szlaków turystycznych.

Walory wypoczynkowe strefy podmiejskiej Wrocławia nie predestynują jej do roli obszarów wypoczynku urlopowo-wakacyjnego. Podstawowymi ich wyróżnikami są zbiorniki wodne i obszary leśne lub w mniejszym wymiarze obiekty kultury materialnej, obiekty sportowo-rekreacyjne i kompleksy noclegowo-gastronomiczne. Dlatego odwiedzane są głównie w dni powszednie oraz weekendy i święta. Również atrakcyjność takich ośrodków ma przeważnie wymiar lokalny, a ich wyposażenie ogranicza się przede wszystkim do zabezpieczenia podstawowych usług wypoczynkowych – najczęściej gas-

tronomicznych, rozrywkowych i związanych z udostępnianiem terenu, obiektów i urządzeń lub rzadziej noclegowych i sportowo-rekreacyjnych.

Ograniczone możliwości ośrodków podmiejskich wynikają również z bezpośredniego sąsiedztwa z wielkim miastem, w którym – jeśli uwzględnić występowanie nieporównywalnie bogatszego potencjału turystycznego, kulturalnego i sportowo-rekreacyjnego – obecnie koncentruje się zdecydowana większość weekendowych przepływów wypoczynkowych jego mieszkańców. Ponadto, wzięwszy pod uwagę coraz częściej obserwowane weekendowe migracje mieszkańców Wrocławia, a także jego okolic w kierunkach zdecydowanie przekraczających zasięg podmiejski (jak np. Kotlina Kłodzka, Karkonosze, Pojezierze Wielkopolskie, Małopolska, Podkarpacie, a nawet obszary Czech, Słowacji i Niemiec), można domniemywać, że ich zainteresowanie wypoczynkiem w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania będzie istotnie słabnąć.

CELE, ZAŁOŻENIA I PRZEDMIOT BADAŃ

Uwzględniając powyższe tezy, sformułowano kilka podstawowych założeń w odniesieniu do rozważanej w opracowaniu problematyki. Ustalono m.in., że pytania badawcze powinny dotyczyć następujących zagadnień:

1. Jakimi zasobami infrastrukturalnymi dysponują oraz jakie produkty turystyczno-rekreacyjne oferują podmiejskie ośrodki wypoczynkowe?
2. Jakiego rodzaju usługi w nich dominują?
3. Kto korzysta z usług podmiejskich ośrodków wypoczynkowych?
4. Jak są oceniane i czego się od nich oczekuje?
5. Czy ośrodki wypoczynkowe strefy podmiejskiej Wrocławia są/będą nadal konkurencyjne w porównaniu z miejskimi?

Celem badań było określenie struktury oferty programowej wybranych weekendowych ośrodków wypoczynkowych strefy podmiejskiej Wrocławia oraz jej oceny przez turystów korzystających z ich usług.

Z powodu zasięgu badania miały charakter niewyczerpujący, co oznacza, że przy doborze do analiz ośrodków podmiejskich ograniczono się do uwzględnienia najbardziej znanych i rozpoznawalnych w tym środowisku przykładów. Posłużono się metodą inwentaryzacji terenowej, na podstawie której próbowano określić m.in. zasoby strukturalne badanych ośrodków oraz ich ofertę turystyczno-rekreacyjną. W szczególności skoncentrowano się na ukazaniu oferty wypoczynkowej ośrodków w odniesieniu do potrzeb heterogenicznego rynku usług turystycznych, reprezentowanego przez grupy mieszkańców otoczenia lokalnego oraz turystów i odwiedzających z obszarów miejskich.

Jednocześnie należy podkreślić, że w badaniu przekrojowym o charakterze sondażowym uczestniczyli turyści wypoczywający podczas weekendów w strefie podmiejskiej Wrocławia, a ich dobór był celowy i incydentalny. Zastosowano metodę ankietową (Mazurek-Łopacińska 2005). Respondenci dokonali oceny świadczonych usług wypoczynkowych w badanych ośrodkach. Zostały określone m.in. takie wskaźniki, jak: deklarowane – przeciętna ilość czasu wolnego turystów w dni weekendowe, udział turystów wypoczywających w ośrodkach według wielkości miejscowości stałego zamieszkania, częstość korzystania z ośrodków wypoczynkowych przez badanych turystów, priorytetowe cele przyjazdów turystów do obszaru lokalizacji ośrodka, źródła informacji o możliwościach wypoczynku w ośrodkach wypoczynkowych, ocena infrastruktury i oferty wypoczynkowej badanych ośrodków oraz kierunki rozwoju oferty i infrastruktury ośrodków według oczekiwań turystów.

Na etapie planowania przyjęto do badań 7 ośrodków wypoczynkowych, położonych i funkcjonujących w najbliższym otoczeniu Wrocławia oraz 214 turystów odwiedzających i wypoczywających w okresach weekendowych w 3 wybranych ośrodkach. W bezpośrednim otoczeniu Wrocławia można wyróżnić kilka ośrodków wypoczynku weekendowego, które są zaliczane przez turystów oraz mieszkańców tych terenów do priorytetowych kierunków ich sobotnio-niedzielnym odwiedzin wypoczynkowych. Spośród najbardziej znanych miejscowości podmiejskich o znacznej koncentracji „ruchu wypo-

czynkowego” w tym obszarze należy wskazać Szczodre (gm. Długołęka), Borzygniew (gm. Mietków), Sulistrowice (gm. Sobótka), Pierwoszków (gm. Wisznia Mała), Kiełczów (gm. Długołęka), Wilczyn Leśny (gm. Oborniki Śląskie) oraz Kamieniec Wrocławski (gm. Czernica). Rozpoznawalność lokalna i regionalna tych miejscowości związana jest ściśle z występowaniem w ich obrębie ośrodka wypoczynku weekendowego uznawanego już za produkt turystyczny ukierunkowany (w zakresie podaży) na określone grupy społeczne i obszary geograficzne.

Ze względu na dostępność, wymiar kosztowy oraz charakter incydentalny badań zdecydowano się na wybór osób wypoczywających w ośrodku w Szczodrem, w Borzygniewie oraz w Sulistrowicach.

PRZEGLĄD I ANALIZA WYBRANYCH OŚRODKÓW WYPOCZYNKU WEEKENDOWEGO

Lasy są najpowszechniejszymi walorami wypoczynkowymi wśród zasobów turystycznych gmin ościennych wielkich miast. Podobny układ przestrzenny i infrastrukturalny obserwowany jest w strefie podmiejskiej Wrocławia. Oprócz naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych kompleksy leśne lub leśno-parkowe stanowią w okolicach miasta dominujące tereny penetracji turystycznej jego mieszkańców i okolicznych miejscowości, zarówno codziennej, jak i weekendowej czy wakacyjno-urlopowej. Najczęściej obserwowanymi motywami i formami takich migracji są spacer i przejażdżki rowerowe, zbiór owoców leśnych, wędkowanie oraz kąpiele wodne i słoneczne. Nie sposób nie zauważyć, że w większości przypadków ich podejmowanie nie wymaga od turystów specjalnego przygotowania, organizacji i wcześniejszego zabezpieczenia warunków pobytowych. Można domniemywać zatem, że kwestie przystosowania warunków technicznych obszaru do celów takiego wypoczynku są raczej zaliczane przez turystów do potrzeb o charakterze drugorzędym.

Uogólnianie jednak takich tez byłoby zbyt dużym uproszczeniem funkcji pełnionych przez ośrodki, obiekty czy urządzenia wypo-

czynkowe w otoczeniu wielkich miast, a także ich przydatności w obsłudze turystów z nich korzystających. Dokonana inwentaryzacja wybranych ośrodków weekendowej turystyki wypoczynkowej w założeniu miała być podstawą oceny aktualnego stanu ich przystosowania do potrzeb turystów wypoczynkowych. Wyboru ośrodków dokonano, biorąc pod uwagę ugruntowaną już w środowisku lokalnym i regionalnym ich rangę oraz rozpoznawalność.

Na podstawie analiz wyników badań studyjnych i terenowych można stwierdzić, że struktura oferty analizowanych ośrodków oraz jej ukierunkowanie są w większości standardowe i zbliżone, niezależnie od usytuowania i lokalizacji względem Wrocławia. W przeważającej większości infrastruktura tych ośrodków oparta jest na dostępności do akwenów i kompleksów leśnych. W zagospodarowaniu wewnętrznym dominują obiekty i urządzenia gastronomiczne, kąpieliskowe, wędkarskie, biwakowe i piknikowe oraz sportowo-rekreacyjne. Specjalistyczne urządzenia wypoczynkowe, jednocześnie określające specyficzny produkt turystyczny ośrodka, można wyróżnić w Pierwoszowie (specyficzne urządzenia sportowo-rekreacyjne i profesjonalne zaplecze gastronomiczno-noclegowe), w Borzygniewie (urządzenia sportowo-rekreacyjne służące do uprawiania sportów wodnych) oraz w Sulistrowicach (typowy ośrodek kąpieliskowy). Informacje szczegółowe zostały zawarte w tab. 1.

Przegląd i analizę oferty wypoczynkowej ośrodków ujęto, dzieląc usługi na bezpośrednie (związane z całościową organizacją przedsięwzięcia przez ośrodek) oraz pośrednie (w których zakresie ośrodek pełni jedynie rolę gospodarza).

Dokonana w wyniku badań inwentaryzacyjnych segmentacja oferty wypoczynkowej poszczególnych ośrodków podmiejskich wskazuje na zdecydowanie wyróżniającą się w ich ofercie bezpośredniej organizację imprez rozrywkowych, a zwłaszcza przedsięwzięć o charakterze integracyjno-okolicznościowo-plenerowym (imprezy rodzinne, imprezy świąteczne i sylwestrowe, imprezy firmowe, festyny, zawody i festiwale kulturalne i sportowo-rekreacyjne) oraz usług noclegowo-gastronomicznych.

Tab. 1. Wybrane ośrodki weekendowej turystyki wypoczynkowej w strefie podmiejskiej Wrocławia i ich infrastruktura techniczna

Nazwa i status ośrodka	Lokalizacja	Rodzaj własności	Infrastruktura ośrodków wypoczynkowych
1. „Sielska Zagroda” – kompleks wypoczynkowy (ośrodek zorganizowany i zagospodarowany)	Kietczów (gm. Długołęka)	prywatny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen – plaże, kąpielisko (w otoczeniu), - łowisko wędkarskie – wytyczone 123 stanowiska wędkarskie, - miejsca noclegowe – pokoje gościnne, - smażalnia i restauracja (ok. 200 miejsc konsumpcyjnych), - szataśy biwakowe, wiaty ze stołami i ławami (ok. 300 miejsc konsumpcyjnych), - zagroda dla zwierząt „Małe ZOO”, - urządzenia i otoczenie uzupełniające: place zabaw dla dzieci, grill, wędzarnia, pomosty, mostki, aleje spacerowe, parking, ławki
2. „Pod Kotwicą” (łowisko komercyjne), „Staw Kaczy” i inne zbiorniki wodne – kompleks wypoczynkowy (ośrodek częściowo zorganizowany i zagospodarowany)	Szczodre (gm. Długołęka)	publiczno-społeczny	<ul style="list-style-type: none"> - akweny – kąpieliska niezorganizowane, plaże, - sieć zbiorników wodnych, niezagospodarowanych, - obszar leśny, - ośrodek zarybieniowy, - łowiska wędkarskie – wytyczonych 60 stanowisk wędkarskich, - bar i sklep wędkarski – wewnętrzne i plenerowe miejsca konsumpcyjne, - urządzenia i otoczenie uzupełniające: grill, wędzarnia, miejsca piknikowe i ogniskowe, parkingi, zespół pałacowo-parkowy, polany leśne i łąkowe, pomniki przyrody (drzewostan), place zabaw, boiska sportowo-rekreacyjne
3. „Miłocin” – kompleks wypoczynkowy (ośrodek zorganizowany i zagospodarowany)	Pierwszów (gm. Wisznia Mała)	prywatny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen – plaże, - łowisko wędkarskie – wytyczone 20 stanowisk wędkarskich, - restauracja „karczma” (ok. 200 miejsc konsumpcyjnych), - miejsca noclegowe – pokoje gościnne, - urządzenia sportowo-rekreacyjne (quady, zorbing, paintball, wspinaczka, rafting), - urządzenia i otoczenie uzupełniające: grill, wędzarnia, miejsca piknikowe i ogniskowe, szataśy biwakowe, wiaty z ławami i stołami, place zabaw dla dzieci, pomosty, mostki, aleje spacerowe, parkingi, ławki

Tab. 1. Wybrane ośrodki weekendowej turystyki wypoczynkowej w strefie podmiejskiej Wrocławia i ich infrastruktura techniczna (c.d.)

4. Ośrodek Wypoczynku Świątecznego Sulistrowice – kompleks wypoczynkowy, (ośrodek zorganizowany i zagospodarowany)	Sulistrowice (gm. Sobótka)	prywatny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen – kąpielisko, plaże, - obszar leśny, - bar (miejsca konsumpcyjne), - miejsca noclegowe – pokoje gościnne i domki letniskowe, - miejsca postojowe dla „campingu i caravaningu”, - pole namiotowe, - wypożyczalnia sprzętu wodnego, - urządzenia i otoczenie uzupełniające: place zabaw dla dzieci, aleje spacerowe, miejsca do wędkowania, grill, miejsca piknikowe i ogniskowe, boiska sportowo-rekreacyjne, parkingi, ławki
5. Ośrodek Sportów Wodnych w Borzogniewie – kompleks wypoczynkowy (ośrodek częściowo zorganizowany i zagospodarowany)	Borzogniew (gm. Mietków)	publiczno-społeczny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen – plaże, - pomost (sporty wodne), - slip i wyciągarka, - urządzenia i otoczenie uzupełniające: węzeł sanitarny, sala klubowa, centrum koordynacyjno-zarządcze, parkingi, boiska sportowo-rekreacyjne, miejsca do wędkowania
6. „Bajkał” – kompleks wypoczynkowy (ośrodek niezagospodarowany)	Kamieniec Wrocławski (gm. Czernica)	publiczno-społeczny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen, - łowisko wędkarskie, - kąpieliska niezorganizowane.
7. „Produś” – kompleks wypoczynkowy (ośrodek zorganizowany i zagospodarowany)	Wilczyn Leśny (gm. Oborniki Śląskie)	prywatny	<ul style="list-style-type: none"> - akwen – kąpielisko, plaże, - łowisko wędkarskie, - obszar leśny, - miejsca noclegowe – domki letniskowe, - miejsca postojowe dla „campingu i caravaningu”, - pole namiotowe, - bar gastronomiczny – miejsca konsumpcyjne (wewnętrzne i plenerowe), - urządzenia i otoczenie uzupełniające: parking, pomosty, boiska sportowo-rekreacyjne, plac zabaw dla dzieci, grill, miejsca piknikowe i ogniskowe

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 2. Ośrodki weekendowej turystyki wypoczynkowej według segmentacji oferty usług turystycznych

Nazwa i lokalizacja	Segmentacja oferty ośrodków wypoczynkowych	
	Oferta usług bezpośrednich	Oferta usług pośrednich
1. „Miłocin” – Pierwszów (Wisznia Mała)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi noclegowe, – usługi gastronomiczne, – usługi rozrywkowe: <ul style="list-style-type: none"> • imprezy integracyjne, • imprezy okolicznościowe, • imprezy plenerowe, • imprezy sportowo-rekreacyjne, – usługi sportowo-rekreacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • rafting, • paintball, • loty paralotniami, • przejażdżki quadami, • zorbing, • wspinaczka 	<ul style="list-style-type: none"> – kąpiele słoneczne, – wędkowanie, – grillowanie i piknikowanie, – plenerowe zabawy ruchowe, – turystyka piesza i spacerowanie, – turystyka rowerowa, – grzybobranie
2. Ośrodek Wypoczynku Świątecznego Sulistrowice – Sulistrowice (Sobótka)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi noclegowe, – usługi gastronomiczne, – usługi rozrywkowe: <ul style="list-style-type: none"> • imprezy integracyjne, • imprezy okolicznościowe, • imprezy plenerowe, • imprezy sportowo-rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – kąpiele wodne i plażowanie, – sporty i turystyka wodna, – wędkowanie, – siatkówka plażowa, – turystyka piesza i spacerowanie, – turystyka rowerowa, – plenerowe zabawy ruchowe, – grzybobranie, – grillowanie i piknikowanie
3. Ośrodek Sportów Wodnych w Borzygniewie (Mietków)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi rozrywkowe: <ul style="list-style-type: none"> • imprezy plenerowe, • imprezy sportowo-rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – sporty i turystyka wodna, – kąpiele słoneczne, – wędkowanie, – plenerowe zabawy ruchowe, – turystyka piesza i spacerowanie
4. OW Probus – Wilczyn Leśny (Oborniki Śląskie)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi noclegowe, – usługi gastronomiczne, – usługi rozrywkowe: <ul style="list-style-type: none"> • imprezy integracyjne, • imprezy okolicznościowe, • imprezy plenerowe, • imprezy sportowo-rekreacyjne, – usługi sportowo-rekreacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • jazda konna 	<ul style="list-style-type: none"> – kąpiele wodne i plażowanie, – wędkowanie, – siatkówka plażowa, – turystyka piesza i spacerowanie, – plenerowe zabawy ruchowe, – grzybobranie, – grillowanie i piknikowanie
5. „Sielska Zagroda” – Kiełczów (Długołęka)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi noclegowe, – usługi gastronomiczne, – usługi rozrywkowe: <ul style="list-style-type: none"> • imprezy integracyjne, • imprezy okolicznościowe, • imprezy plenerowe, • imprezy sportowo-rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – kąpiele wodne i plażowanie, – wędkowanie, – spacerowanie, – grillowanie i piknikowanie, – plenerowe zabawy ruchowe
6. „Bajkał” – Kamieniec Wrocławski (Czernica)	<ul style="list-style-type: none"> – brak oferty 	<ul style="list-style-type: none"> – wędkowanie, – kąpiele wodne i plażowanie, – spacerowanie
7. „Pod Kotwicą”, „Staw Kaczy” – Szczodre (Długołęka)	<ul style="list-style-type: none"> – usługi hodowlane, – usługi gastronomiczne, – usługi handlowe 	<ul style="list-style-type: none"> – kąpiele wodne i plażowanie, – wędkowanie, – turystyka piesza i spacerowanie, – turystyka rowerowa, – plenerowe zabawy ruchowe, – grillowanie i piknikowanie, – organizacja imprez, – grzybobranie

Źródło: opracowanie własne.

W ofercie usług pośrednich w większości ośrodków wyróżniają się przede wszystkim kąpiele wodne i plażowanie, wędkowanie, grillowanie i piknikowanie oraz plenerowe zabawy ruchowe w połączeniu z niektórymi gramami sportowo-rekreacyjnymi i małą turystyką aktywną, jak również grzybobranie. Strukturę i podział oferty analizowanych ośrodków przedstawiono w tab. 2.

OCENA ŚWIADCZONYCH USŁUG WYPOCZYNKOWYCH W OPINII TURYSTÓW

W strategicznych założeniach oraz kierunkach rozwoju funkcji turystycznej obszarów podmiejskich, określonych w głównych dokumentach planistycznych regionu Dolnego Śląska, wyraźnie odznaczają się sugestie o wzrastającym zakresie krótkotrwałych migracji turystycznych mieszkańców Wrocławia do ośrodków wypoczynkowych zlokalizowanych w bezpośrednim otoczeniu miasta (Program Rozwoju Turystyki... 2005). Założenia planistyczne w odniesieniu do turystyki weekendowej mieszkańców Wrocławia i okolicznych miejscowości, jak się wydaje, w obecnej rzeczywistości nie znajdują jednak uzasadnienia. Mogą potwierdzać to zarówno obserwowane tendencje długoterminowych wyjazdów weekendowych mieszkańców Wrocławia i okolic do obszarów oddalonych o ponad 50 km od miejsca stałego zamieszkania, jak i zdecydowane natężenie wykorzystania przez nich ośrodków i obiektów wypoczynkowych, usytuowanych w granicach miasta.

W założeniach oczekiwanych wyników badań terenowych wśród weekendowych turystów wypoczynkowych, którzy korzystają z usług analizowanych ośrodków podmiejskich,

przyjęto, że są to głównie osoby do 25. roku życia (dzieci, młodzież) oraz ich rodzice, a ponadto osoby dysponujące niewystarczającymi środkami finansowymi i niewielką ilością czasu wolnego.

Na podstawie analizy wyników badań sondażowych, przeprowadzonych wśród osób korzystających z ośrodków pozamiejskich, stwierdzono, że ich przeciętna ilość wolnego czasu kształtuje się na poziomie wartości standardowej i najczęściej wynosi powyżej 9 godzin. Nieco ponad 35% badanych osób zadeklarowało dysponowanie podczas weekendów taką ilością czasu wolnego. Można jednak zauważyć znaczną grupę respondentów wypoczywających w ośrodkach podmiejskich, którzy określili swój wolny czas weekendowy na 3 godziny (nieco ponad 34% badanych). W niewielkim, ale jednak istotnym stopniu wynik ten potwierdza tezę o korzystaniu z takich ośrodków osób dysponujących w dni weekendowe małą ilością wolnego czasu.

Warto również zwrócić uwagę na zdecydowane zróżnicowanie w zakresie czasu wolnego wśród turystów najmłodszych i najstarszych. W najniższym i najwyższym przedziale czasowym odsetek osób deklaruujących weekendową ilość czasu wolnego przyjmuje w tych grupach istotnie odmienne wartości. Szczegółowe wyniki zamieszczono w tab. 3.

Ośrodkami miejskimi, których mieszkańcy, jak się wydaje, mogą być priorytetowymi turystami analizowanych ośrodków wypoczynkowych, powinny być: Wrocław, Oleśnica, Świdnica, Trzebnica, Jaworzyna Śląska, Kąty Wrocławskie i Sobótka oraz miejscowości bezpośredniego otoczenia. Rezultaty badań potwierdzają przyjętą tezę. Nie zauważa się istotnych różnic w liczbie osób wypoczywających w ośrodkach, de-

Tab. 3. Deklarowana przeciętna ilość czasu wolnego turystów w dni weekendowe

Ilość czasu	Udział respondentów [%]			
	ogółem	15–24 lat	25–60 lat	powyżej 60 lat
Poniżej 3 godz.	34,1	29,5	36,4	39,5
3–9 godz.	30,8	28,4	31,8	34,2
Powyżej 9 godz.	35,1	42,1	31,8	26,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 4. Turyści wypoczywający w ośrodkach według wielkości miejscowości stałego zamieszkania

Wielkość miejscowości	Udział respondentów	
	N	%
Poniżej 10 tys.	67	31,3
10–500 tys.	70	32,7
Powyżej 500 tys.	77	36,0

Źródło: opracowanie własne.

terminowanych wielkością miejscowości stałego zamieszkania (tab. 4).

Z analizy wypowiedzi badanych turystów wynika, że większość z nich odwiedza ośrodki wypoczynkowe jedynie raz w miesiącu (blisko 40% badanych). Uwzględniając częstość odwiedzin poszczególnych ośrodków wypoczynku weekendowego wykazano, że stanowisko takie jest adekwatne jedynie dla turystów odpoczywających nad Jeziorem Mietkowskim (deklaracje 42,4% badanych) i odmienne dla turystów z pozostałych ośrodków. Najczęściej, czasowicze odwiedzają ośrodek w Szczodrem (kilka razy w miesiącu – 39,1% badanych), a najrzadziej – ośrodek w Sulistrowicach (sporadycznie – 40% badanych). Szczegółowe wyniki przedstawiono w tab. 5.

Wśród celów przyjazdów turystów do badanych ośrodków wypoczynku weekendowego dominują towarzysko-rozrywkowe, wypoczynkowe i krajoznawcze. Jednak i w tym przypadku zauważa się niewielkie różnicowanie w wypowiedziach osób wypoczywających w poszczególnych ośrodkach (tab. 6).

Większość wypowiedzi czasowiczów wskazuje, że informacje o ośrodkach wypoczynku weekendowego uzyskano z Internetu (ponad 40% osób badanych). W przeciwieństwie do dotychczasowych, uznawanych za najbardziej efektywne w turystyce, źródła komunikacji „pierwszego kręgu”, przekaz informacji turystycznej wśród badanych osób nastąpił także z instytucji oraz opracowań turystycznych (łącznie 30,8%). Szczegółowe informacje przedstawiono w tab. 7.

Wśród ocen infrastruktury i oferty wypoczynkowej badanych ośrodków podmiejskich, dokonanych przez turystów, zdecydowanie dominują opinie pozytywne. Odnoszą się one na poziomie oceny dobrej do większości wskazywanych elementów oferty i infrastruktury wypoczynkowej, jakimi dysponują analizowane ośrodki. W każdym przypadku taką ocenę przyznawała około 1/3 badanych osób, przy czym należy zauważyć, że wielkości, także w ramach tej oceny, były zróżnicowane i osiągały war-

Tab. 5. Częstość korzystania z ośrodków wypoczynkowych przez badanych turystów

Częstość przyjazdów	Udział respondentów							
	ogółem		Borzygniew		Sulistrowice		Szczodre	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kilka razy w miesiącu	69	32,3	18	26,1	24	34,8	27	39,1
Raz w miesiącu	85	39,7	36	42,4	23	27,1	26	30,6
Sporadycznie	60	28,0	18	30,0	24	40,0	18	30,0

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 6. Priorytetowe cele przyjazdów do obszaru lokalizacji ośrodka

Cele przyjazdów	Udział respondentów [%]			
	ogółem	Borzygniew	Sulistrowice	Szczodre
Wypoczynkowe	26,6	34,8	24,6	38,6
Krajoznawcze	24,3	34,6	30,8	34,6
Towarzysko-rozrywkowe	29,9	34,4	37,5	28,1
Sportowo-rekreacyjne	19,2	26,8	41,5	31,7

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 7. Źródła informacji o możliwościach wypoczynku w ośrodkach wypoczynkowych

Źródła informacji	Udział respondentów	
	N	%
Internet	86	40,2
Punkty informacji i biura turystyczne	37	17,3
Inne źródła	35	16,4
Ulotki, foldery, katalogi, media	29	13,5
Informacje od rodziny, znajomych	27	12,6

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 8. Ocena infrastruktury i oferty wypoczynkowej badanych ośrodków

Składniki infrastruktury i oferty	Udział respondentów według stopnia oceny [%]			
	bardzo dobra	dobra	zadowalająca	zła
Zakres i dostępność zakwaterowania	17,8	33,6	22,4	26,2
Zakres i dostępność gastronomii	18,7	28,0	23,8	29,4
Zakres i dostępność komunikacyjna	9,8	47,7	20,6	22,0
Zakres i dostępność urządzeń handlowych	14,9	36,4	22,9	25,7
Zakres i dostępność urządzeń i sprzętu wypoczynkowego	16,8	36,4	25,7	21,0

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 9. Kierunki rozwoju oferty i infrastruktury ośrodków według oczekiwań turystów

Oczekiwania turystów	Liczba i odsetek wskazań*	
	N	%
Pływalnie, baseny	42	18,3
Gabinety odnowy biologicznej, spa i wellness	36	15,7
Urządzenia i warunki do uprawiania gier boiskowych, np.:		
– tenis ziemny,		
– piłka siatkowa,	25	10,9
– piłka koszykowa,		
– badminton		
Urządzenia i warunki do uprawiania terenowych form turystyki i rekreacji, jak np.:		
– jazda konna,		
– biegi narciarskie,	51	22,3
– jazda quadami,		
– wspinaczka		
Wypożyczalnie sprzętu turystycznego i sportowo-rekreacyjnego	26	11,4
Brak oczekiwań	49	21,4

* Możliwość udzielenia kilku odpowiedzi – suma \neq 100%.

Źródło: opracowanie własne.

tości od 28% (zakres i dostępność gastronomii) do blisko 50% (zakres i dostępność komunikacyjna). Niewątpliwie negatywnym wyróżnikiem dokonanych ocen jest prawie 30% wskazań respondentów określających negatywnie – zakres i dostępność gastronomii. Wyniki zaprezentowano w tab. 8.

Negatywne oceny bazy gastronomicznej badanych ośrodków, jakie uzyskano na podstawie wypowiedzi turystów, mogą wskazywać na priorytetowy kierunek ich oczekiwań w odniesieniu do oferty i infrastruktury, czyli rozwój i unowocześnienie bazy żywieniowej. Także i te założenia, podobnie do poprzednich, okazały się mało trafne.

Spośród 229 wskazań respondentów mających określić własne oczekiwania w odniesieniu do kierunków rozwoju ośrodków wypoczynkowych, nie odnotowano ani jednej wypowiedzi ukierunkowanej na zakres i dostępność bazy gastronomicznej. Większość uzyskanych wypowiedzi wskazuje na bardzo duże zainteresowanie badanych turystów aktywnością ruchową w różnych jej formach. Blisko 80% wskazań badanych turystów odnosi się do rozszerzenia wyposażenia ośrodków o obiekty, urządzenia i sprzęt odpowiadające wykazywanym formom turystycznym i sportowo-rekreacyjnym aktywności ruchowej. Szczegółowe zestawienie wskazań turystów zawiera tab. 9.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Zagadnienia przedstawione w opracowaniu stanowią jedynie częściowe ujęcie problematyki funkcjonowania w obszarach podmiejskich ośrodków weekendowej turystyki wypoczynkowej oraz ich aktualnego wykorzystania. Przeprowadzone badania miały charakter niewyczerpujący, zarówno jeśli wziąć pod uwagę zasięg (wybrane ośrodki), jak i zakres merytoryczny (ocena oferty i infrastruktury).

Wyniki dokonanego przeglądu ośrodków w ujęciu segmentacji ich oferty oraz analizy oceny ośrodków przez bezpośrednich użytkowników (turystów) mogą wskazywać na niewielkie, ale już systematycznie następujące ich przekształcenia, m.in. w zakresie:

- rozszerzenia oferty,
- rozbudowy bazy materialnej,
- jakości usług,
- atrakcyjności wypoczynku.

Na podstawie uzyskanych w toku badań informacji pierwotnych oraz wtórnych można stwierdzić, że zarówno w układzie ilościowym, jak i jakościowym widoczny jest rozwój oferty i infrastruktury obszarów podmiejskich przystosowanych do celów codziennej i weekendowej turystyki wypoczynkowej. Ponadto zauważa się zróżnicowanie korzystania przez turystów z ośrodków, uwarunkowane ilością wolnego czasu, wielkością miejscowości stałego zamieszkania oraz odległością do ośrodka wypoczynkowego.

Wydaje się także, że motyw wypoczynkowy przyjazdów turystycznych do ośrodków podmiejskich uznawany dotychczas za podstawowy, przyjmuje kształt motywu złożonego (wypoczynkowy, towarzysko-rozrywkowy i sportowo-rekreacyjny). Wskazują na to również oczekiwania turystów, którzy mówią o nich w miejscu pobytu weekendowego – interesuje ich kompleksowa oferta i świadczenia z zakresu turystycznych i sportowo-rekreacyjnych form aktywności ruchowej.

Można przypuszczać, że w najbliższym czasie weekendowe ośrodki wypoczynkowe w strefie podmiejskiej Wrocławia, ale i w strefach innych dużych miast Polski mogą osiągać znaczenie zbliżonych, a nawet równorzędnych podażowo i popytowo z ośrodkami wypoczynku długoterminowego (wakacyjno-urlopowymi).

BIBLIOGRAFIA

- Czerwiński J., Sołtysik M. (2009) Powiat Wrocławski. Przewodnik, Eko-Graf, Wrocław.
- Kowalczyk A. (2002) Geografia turystyki, PWN, Warszawa.
- Kruczek Z. (2008) Polska. Geografia atrakcji turystycznych, Proksenia, Kraków.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. (2008) Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa.
- Mazurek-Łopacińska K. (red.) (2005) Badania marketingowe. Teoria i praktyka, PWN, Warszawa.
- Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego (2005) Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław.
- Szponar A. (2009), Tereny rekreacyjne dla Wrocławia, [w:] Marak J., Wyrzykowski J. (red.), Rola turystyki w gospodarce regionu, vol. 2: Usługi turystyczne jako podstawa gospodarki turystycznej, WSH, Wrocław.
- Wyrzykowski J. (red.) (2004) Turystyka na Dolnym Śląsku. Stan i kierunki rozwoju, AWF, Wrocław.

Praca wpłynęła do Redakcji: 11.06.2012
Praca została przyjęta do druku: 12.04.2013

Adres do korespondencji:

Mariusz Sołtysik
Akademia Wychowania Fizycznego
Katedra Turystyki
al. I.J. Paderewskiego 35
51-612 Wrocław
e-mail: mariusz.soltyzik@wp.pl